

7. ETİK VE TOPLUMSAL DEĞİŞİM

Ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda yaşanan değişimler, yönetsel çerçevedeki ahlaki değerleri aşındırmıştır. Bu yapıda, kurum değerleri ve misyonu yönünde saptanmış etik karar ve eylemler öne çıkmıştır.

Etik, belli bir dönemde, belli bir toplumun bireysel ve toplumsal davranış kurallarını saptayan ve inceleyen bir bilim olarak ifade edilebilir. Zaman içinde toplumsal değerler de değişebilir. Bu değişim farklı hızda olabilir. Önemli olan bu değişmelerin, toplumların gelişimi süreçlerinde beklenebilecek şeyler olmasıdır. Bazı değişmeler ise ahlaki yozlaşma işaretidir. İnsanlar ve toplumlar değerleri ile yaşayıp, var olurlar. Temel değerler ile uygarlık değerleri, kuşaktan kuşağa aktarılır.

Toplumların değişiminde, önce değer yargılarının değiştiği görülür. Bunu; insana bakış, hedefler, davranışlar, umutlar, sıkıntılar, mutsuzluk nedenlerinin değişimi izler.

Sonuçta, birilerini kullanmak, ezmek pahasına insanlar kısa zamanda maddi çıkarlar elde etmeyi düşünen, yıkıcı bir hedefi kendilerine seçebilirler. Oysa, tutarlı bir yaşam için insanlığın evrensel değerleri:

- Yaşayan her şeye değer vermek,
- Eşitlikçi davranış,
- Hayatın paylaşımı,
- Duyguların geliştirilmesi,
- Akıl ve mantıkla bilinçlenmek,
- Bencillikten kurtulmak,
- Kendisiyle barışık olmak gibi kavramlardır.

Bu değerlerin aşınması hatta unutulması sonucunda toplumda:

- Güvensizlik,
- Sevgisizlik,
- Yalancılık,
- Birbirini ezmek,
- Üstün olmak hırsı,
- İnsan kullanmak,
- Aşırı tüketicilik,
- İki yüzlülük,
- Gösteriş merakı,
- Paraya ve mala aşırı değer vermek gibi insanlığı unutturan davranışlar hakim olmaya başlar.

İnsanın ahlakilik boyutlarına ulaşabilmesi için;

- Düşünce açısından olgunlaşması,
- Kendi çıkarlarıyla kendisi, başkalarının yargılarıyla kendisi arasında eleştirel bir mesafe koyarak, bir insan topluluğu ya da tüm insanlar için hangi amaçların iyi olduğuna karar verebilmesi gerekir.

Günlük yaşamda;

- Dikkatli çalışmadığımızda kendimize kızınca,
- Sırayı bozup, öne geçme gayretlerini eleştirince,
- Bazı TV programlarının, kültürel ve geliştirici olarak bir şey vermediğinden şikayet ettiğimizde,
- Yardımcı olanlara teşekkür ettiğimizde,
- Başarıyla sonuçlanan işe sevindiğimizde, hep bir “değer yargısı” ortaya konulmaktadır.

Bu değer yargıları, toplum içinde bireylerin ortaya koyduğu davranışların, toplum değerleri, insani değerler yönünden değerlendirilme sonuçları olarak ifade edilebilir.

8. İNSAN VE ETİK

Kişinin etik yapmaya başlaması için;

- a) Her şeyi hemen ahlaki açıdan yargılamaması,
- b) Ahlaki olanın esasen ne olduğunu,
- c) Ahlaki eylemin bir anlamı olup olmadığını,
- d) Ahlaki eylemin nasıl temellendirilebileceğini sorgulaması gerekir.

Etığe uygun eylemde bulunan ve davranın kişi, aktarılan eylem kurallarını ve değer ölçütlerini sorgulamadan uygulamayan, kavrayarak ve üzerinde düşünerek talep edilen iyiyi gerçekleştirmek için onları alışkanlığa dönüştüren kimsedir.

Etikle uğraşan kişi, ahlak konusuna belli bir mesafeden yaklaşarak değerlendirme yapar. Etikçi, eleştirel mesafeden etik olanı yansıtır. Etik eylemde bulunması şart değildir. Bu iyi bir tiyatro eleştirmeninin, mutlaka iyi bir tiyatro oyuncusu olmak zorunda bulunmamasına benzetilebilir. Bu eleştirmenin, bu mesafeden hareketle oyun ve oyuncular üzerinde bir şeyler söylemesi mümkün olur. Eleştirmenin kendisi de dolaysız bir katılımcı, yani oyuncu olsaydı, arada gereken mesafe bulunmadığından, eleştirmen olarak görevini yerine getiremezdi.

Etik konusunda çalışan bazı kimselerin, ahlaki açıdan her zaman gerektiği gibi davranamayıp, iyi töreleri çiğnediği görülebilir. Bu durum tutarsız, hatta anlamsız gelebilir. Etik, bizzat ahlak pratiği olmayıp, geliştirmenin uygulayıp, uygulamamasından bağımsız bir pratiğin kuramıdır. Etik kuramının doğru olduğuna ait kararı, bu kuramı oluşturanın pratiği vermez. Doğru olan kuram, onu oluşturanın pratiği ile örtüşmediği zaman, o kişinin pratik açıdan tutarlı olduğu söylenemez. Yol ile yol gösterici birbirinden ayrı tutulmalıdır. Doğal olarak beklenen, etikle uğraşan insanların, davranışlarına da bunu yansıtarak, tutarlı hareket etmeleridir.

İnsan uygulamalarının esasını oluşturan özgürlük, herkesin istediği gibi davranacağı kuralsız bir keyfilik değildir. Kuralsız özgürlük, insani olmayan bir alandır. Ahlaki özgürlük, herkesin kendi özgürlüğü adına bağlı olacağı kurallar koyar. Yani insani özgürlük, insanları doğruya yönelten, yanlışlardan uzak tutmayı amaçlayan kurallar çerçevesinde kullanılabilir. Oyun bile kurallarına uygun oynanırsa, sonuçta ortaya izlenmesi zevk veren bir durum çıkar. Örneğin bir futbol maçı, kuralsız oynansa, kargaşaya yol açan bir tablo yaratılır. Futbol maçında her futbolcunun belli kurallar çerçevesinde gol atmak özgürlüğü vardır. Her vatandaş ta, yasalara ve etik ilkelere uymak koşuluyla özgürce hareket edebilir ve bu, koruma altına alınmalıdır.

Ahlaki eylem bilimi olarak etiğin, çözüm önerileri geliştirmek durumunda olduğu üç temel sorun alanı:

- a) Mutluluk
- b) Özgürlük

c) İyi ve kötüdür.

İnsan her zaman ve her yerde tüm gücüyle iyi davranmaya çalışırsa, ahlaki açıdan mutluluğa ulaşabilir.

Ahlaki özgürlük, insanın kendisi hakkında karar vermeyi, diğer özgür bireyler arasında kendini özgür bir birey olarak belirlemek için yararlandığı özgürlüğü doğru olarak kullanmayı öğrenmesi demektir. Demokratik anayasalarda, temel özgürlükler yasal olarak güvence altına alınmıştır. Fakat bu özgürlükler sınırsız olmayıp, ahlaki özgürlük ilkeleriyle çevrilmiştir. Gerçek anlamda özgürlük, herkesin özgürlüğü olmalıdır. Etik, devamlı iyi üzerinde düşünmüştür. İyinin ve kötünün koşulu da özgürlüktür. Özgürlük doğru kullanılırsa iyi, özgürlüğün sınırları aşıp, başkalarının özgürlüğüne tecavüz edecek şekilde kullanılırsa kötü eylemler ortaya çıkar.

Bir eylem ve davranış hem ahlaki hem de pragmatik açıdan doğru ise kusursuzdur. Eylem, kaynağını oluşturan iyi/kötü iradesiyle ilişkili olarak iyi ya da kötüdür. Daha iyisi mümkün olmayan uygulamalar, davranışlar, insan olmanın en mükemmel halini temsil eder.

Etik, doğru eylem öğretisi olarak pragmatığe bilim olarak kendini eleştirebilmek için de meta-etığe muhtaçtır. Pragmatik düşünce, hedeflenen amaca ulaşılmasını sağlamak için mevcut araçları değerlendirip, vereceği sonuçlar bakımından en iyi aracı seçen akıldır. Pragmatik açıdan bakılınca bir eylem, istenilen başarıya götürüyorsa, iyidir. Hedef ve amacın ahlaki olup, olmadığı eylemin niteliğini etkilemez. Örneğin, güçlü bir zehir, bir insanı öldürmek için iyi bir araçtır. Etik olmadan pragmatik insancıl olmaz.

Ahlaki amaç üzerinde etik düşünmek, uygun araçlar üzerinde pragmatik düşünmek, uygulamada bir bütündür. Konulan hedefin ahlakiliği ve doğru eylemin seçimi birbirini tamamlar. Mükemmel eylem için ahlaki iyi amaç ile pragmatik iyi araç bir araya gelmelidir. Meta-etik, etiğin bilim kuramıdır. Etik düşünmenin yapısının ne olduğunun ve etiğin konusunu nasıl dile getirdiğini araştıran her türlü inceleme ve düşünceyi kapsar.

İşletmelerin yönetmeleri gereken dört temel varlığı vardır:

- a) Fiziki sermaye
- b) Finansal kaynaklar
- c) Maddi olmayan kaynaklar (patent, proje, işletim sistemi gibi)
- d) İnsan kaynakları

Teknolojideki tüm değişimler ve gelişmelere rağmen insan kaynağı önemini korumaktadır ve koruyacaktır. Çünkü insan, bilgi kaynağını ve teknolojiyi etkin ve verimli kılmaktadır. Üretim faktörlerini (doğa, sermaye, işgücü) bir araya getirip kar amacıyla üretim yapan, ürettiklerini pazarlayan ve bu faaliyetlerinin sonuçlarına katlanan insana girişimci (müteşebbis) denilmektedir. Rekabet ortamında, insan sayesinde üstünlük sağlanabilir. Bu derece önem taşıyan insan kaynağının geliştirilmesi, yönetimi günümüzün önemli uğraşlarından.

İnsan kaynağı; tüketici talepleri, çevre, yasalar, işveren gereksinimlerindeki değişmelere uyum sağlamalıdır. İş yaşamında kalite artışı, insan kaynaklarının geliştirilmesiyle mümkündür.

İşletmeler, gerekli sayıda, istenen özelliklere sahip işgücünü çekebilmek, istihdam etmek, elde tutabilmek için yarışmaktadırlar. Belirli niteliklere sahip, kaliteli insanlar, kurumsallaşmış, etik ve örgüt kültürüne sahip işletmelerde çalışmayı tercih etmektedirler. İşgücü, kendisine gerekli değerler verildiği, ilgilenildiği iş ortamlarında daha verimli çalışmaktadır.

Daima kendilerini haklı gören insanlar, yanılabilir ve diğer kişileri anlayıp, onlarla geçinmede zorlanırlar. Başkalarını gereksiz yere tenkit etmeyen, şikayetçi olmayan, ani hüküm vermeyen insanlar başkalarıyla iyi geçinirler. İnsanlar kendilerine önem verilmesini bekler ve isterler. Takdir edilen insanlar, kabiliyetlerini kullanabilir ve yaratıcı olurlar, geçimli ve mesut yaşarlar.

İşletmelerde etik anlayışın yerleşebilmesi; etkili bir insan kaynakları yönetimine sahip olmasına, işgücünün etik değerlerine bağlıdır. Eğer işletmeler etik açıdan iyi bir ortama sahip ise çalışanların tutum ve performansları olumlu etkilenir. İyi bir etik ortama sahip bulunmayan işletmelerde, çalışanların birbirlerine ve işletmeye karşı bağlılıkları azalır.

İşletmelerde etik davranış hakim ise;

- a) Çalışma şartları iyileştirilir,
- b) Çalışanlara yeterli ücret ödenir,
- c) Çalışanların kendilerini geliştirme olanakları sağlanır.

İşletmelerde etik değerlerin oluşturulması ve uygulamaya geçirilmesinde, insan kaynaklarıyla ilgili önemli hususlar şunlardır:

- a) Personel seçiminde adayların etik değerlere bağlılıklarının dikkate alınması.
- b) Atamalarda, etik değerlere bağlılığında göz önüne alınması.
- c) İşletme içi iletişim kanalları ile etik davranmanın özendirilmesi.
- d) Çalışanların özel hayatlarına, kişisel hak ve özgürlüklerine saygılı davranılması.
- e) Etik dışı davranışların nedenlerinin araştırılması. Etik dışı davranışların cezalandırılıp, etik davranışların ödüllendirilmesi.
- f) Personelin performansı değerlendirilirken, etik değerlere uygun davranışlarında kriter olarak alınması.

İnsanlar işe alınırken, çalışırken, terfi ettirilirken, işten ayrılırken ayrımcılık yapılmamalıdır. İnsanlara; ırk, cinsiyet, din, siyasi görüş, köken, orjin, fiziksel engellilik, yaş, hemşehrilik gibi nedenlerden dolayı farklı davranılmamalıdır.

Günümüzde, önemli bir etik sorun olan ayrımcılığa karşı, mağdurları korumak amaçlı "pozitif ayrımcılık" konusu gündeme gelmiştir.

9. ETİK KARAR VERMEK SÜRECİ

Etik problemlerin çözümlenmesi, belirli bir sistematik yol izlenerek gerçekleştirilebilir. Çözüm sistematiktir, ancak esnek ve değişikliğe açık bir yapıda olmalıdır.

Etik karar vermek süreci aşağıda belirtilen yedi aşamaya sahiptir:

- a) Sorunun tespiti, olayla ilgili tüm bilgilerin gerçekçi biçimde temin edilmesi ve tanımlanması.
- b) Konuyla ilgili tüm bilgilerin bir araya getirilmesi.
- c) Olayla ilgili değerlerin tanımlanması ve çatışma halinde olanların belirlenmesi.
- d) Çatışmayı çözmek için olası çözümler önerilmesi, ne yapmalıyım? sorusuna cevap aranması.
- e) Çözüm seçeneklerinin belirlenip, önem sırasına konulması, başkalarından alınabilecek önerilerin değerlendirilmesi.
- f) Çözüm seçeneklerinin elenip, gerekli olanların seçilmesi, bunların doğru olduğunun ispatı, beklenen eleştirilere cevap bulunması, ne yapmalıyım? bunu niçin yapmalıyım? sorularının cevaplandırılması.
- g) Sonuçların değerlendirilmesi.

Etik sorunları çözümlenebilmek için sorunun saptanması, olasılıkların bulunması ve etik ilkelerin iyi bilinmesi gerekir. Olaydaki doğru ve uygun hareket etik ilkelere göre belirlenecektir. Bireylerin etik sorun çözümlenebilmesi için, olabildiğince fazla örnek olay inceleyerek, geliştirilebilir.

ÖRNEK OLAY 1:

A Şahsı kullanmakta olduğu traktörünü satmak kararı almıştır. Traktörünü satışa çıkarmadan önce tamirciye götürüp elden geçirtmek ve taliplilere daha iyi bir konumda göstermek istemektedir. Bu amaçla tamirci B'ye traktörünü götürür ve talebini söyler. Tamirci B traktörünü inceledikten sonra A şahsına gerekli parça ve malzemelerden oluşan bir liste hazırlar ve bunların temin edilerek, değiştirilmesini ister. Aksi halde daha büyük sorunlar çıkacağını ve kaza riskinin olduğunu söyler. A şahsı listeyi alıp traktör parçaları satan bir dükkana gider ve fiyat alır. Fiyatlar yüksektir ve nasıl olsa traktörünü satacağım düşüncesi ile yenileri yerine ikinci el traktör parçalarını oldukça düşük bir fiyata alır. Listede istenenleri tamirci B'ye getirir. B parçaların çıkma (2. el) olduğunu görünce, bunların durumunu değerlendirir ve bunların çok yıpranmış olduğunu, kısa süre sonra arıza yapabileceğini ve takılmaya değer olmadıklarını A'ya söyler.

Bu durumda yapılabilecek davranışlar şunlar olabilir:

- a) B, A'dan yeni parçalar alması ve yapacağı masrafı, traktör için talep edeceği fiyata yansıtmasını isteyebilir.
- b) Çıkma parçaların yıpranmış ve kaza riski olduğunu belirterek, bu parçaları kendisinin takamayacağını söyler.

c) Tamirci B alacağı ücretle ilgilenecek, eski parçaları araca takmayı kabul eder.

d) B, çıkma parçaları takmaz ve bunları satan kişileri de bu derece yıpranmış parçaları satarak, kaza riskini artırmamaları konusunda uyarır.

A şahsı traktörünü olduğundan iyi göstermek amacıyla işi ucuza maletmeye çalışarak, traktörünü satın alacak kişiye karşı dürüst davranmamış hatta onun kaza riski yüksek bir traktör edinmesine sebep olarak, hayati tehlikelere uzanan bir tablo ile baş başa bırakmaktadır. Oysa bakımı gerektiği gibi yaptırıp, traktörünün değerini artırabilir ve satın alıcıya karşı da dürüst davranmış olur. B şahsını da meslek ahlakına aykırı davranmaya yöneltmez.

Tamirci B, çıkma parçaların iyi durumda olmaması karşısında meslek ahlakı gereği hizmet ücreti alabilmek için bu parçaları takmayı kabul etmemekle doğru davranmış, A'nın kötü niyetlerine alet olmamış, traktörünü satın alacak kişiyi de olası risklerden korumuş olur.

Eğer tamirci B sadece alacağı hizmet ücreti ile ilgilenir ve A şahsının doğru olmayan amaçlarına alet olursa meslek etiğine aykırı davranmış olarak, mesleki onurunu da zedeler.

Tamirci B'nin sadece bu iyi durumda olmayan çıkma parçaları takmaması meslek etiği açısından yeterli değildir. Bu parçaların müşterilere satılmaması konusunda ikinci el parçaları satanları da uyarmak suretiyle iyi niyete sahip olmayan kimselerin amaçlarına ulaşmalarını bir önceki aşamada önleme yoluna gidebilir. Gerekirse bu parçaları satanları ilgili meslek kuruluşları ve resmi makamlara da ihbar ederek kamu yararına bir iş gerçekleştirmiş olur.

Bu olayda iş etiği açısından B nin sergilemesi gereken davranış, A'yı yeni parça taktırması konusunda ikna etmesi, bunda başarılı olamazsa kötü durumdaki çıkma parçaları takma hizmetini yerine getirmeyip, bu parçaları satanları da uyarmak olmalıdır. Böylece olası kaza riski ortadan kaldırılır, traktörü satın alacak kişinin aldatılması önlenir. A şahsının yanlış yapmasına engel olunur, meslek onuruna ve mesleğe toplumun güveninin artırılmasına katkı yapılmış olur.

ÖRNEK OLAY 2:

X kamu kuruluşu, bir süt işletme fabrikası yapım işini ihaleye çıkarmış ve ihaleyi Y inşaat firması kazanarak, işe başlamıştır.

Y inşaat firması ara hak edişlerini alabilmek için Z kontrol mühendisini şantiyeye davet etmiştir.

Z, yaptığı kontrollerde, beyan edilen imalatların bir kısmının henüz yapılmadığını belirlemiştir.

Y, finansman gücü yüksek bir firma olmadığından, sonradan yapacağı işlerin parasını önceden alarak işi sürdürmek amacındadır.

Z, yapılmamış imalatların parasını ödemenin şartnameye aykırı olduğunu söyler. Y'nin sahibi ise henüz yapılmamış imalatların parasını ödenmesini, yoksa işi yarım bırakabileceğini, yapacağı imalatlar için finansman temininde zorluk yaşadığını, bu defalık kendisine yardımcı olunmasını talep eder.

Z, bu talebin karşılanmasının şartnameye ve mevzuata uygun olmadığından suç işlemiş olacağını ifade ederek Y'nin sahibinin teklifini olumsuz karşılar.

Bu durumda Y'nin sahibi, Z'den istediğini alamayınca konuyu Z'nin amiri pozisyonundaki T'ye götürür ve onu ikna eder.

T, Z'den firmanın talebi doğrultusunda işlem yapmasını, Y'nin iyi niyetli olduğunu, parayı alamazsa işe devam edemeyeceğini, işin yarım kalacağını, ortaya sorun çıkacağını ve bunun tüm tarafları etkileyeceğini, konuyu kendi içlerinde halletmeleri gerektiğini söyler.

Z, eğer talebi yerine getirirse, mevzuata uygun davranmayıp, suç işleyeceğini, suça katılmış olacağını, talebi yerine getirmezse amirine karşı gelmiş olacağını değerlendirerek tereddüte düşer.

Bu olay karşısında muhtemel durumlar şunlar olabilir:

- a) Kontrol mühendisi olayın başında firmanın talebini kabul edebilir.
- b) Kontrol mühendisi, amirinin talimatına uyarak, firmanın isteğini yerine getirebilir.
- c) Kontrol mühendisi her şeye rağmen mevzuata uygun hareket ederek, bitmemiş imatlara hak ediş ödemesi yapılmasını kabul etmez.

Kontrol mühendisi a şıkkındaki gibi davranırsa tüm sorumluluğu ve riski yüklenerek usulsüz bir uygulama yapmış olacaktır. Böyle davranmayı karşılıksız ya da zor durumdaki firmanın bu durumundan yararlanarak belli bir menfaat karşılığı seçmiş olabilir. Bu durumda meslek etiğine aykırı davranarak, meslek onurunun da olumsuz etkilenmesine yol açar. Ayrıca inşaat firmalarının taahhütlerini zamanında yerine getirmeleri konusunda yanlış davranışlara yönelmelerine de zemin hazırlamış olur.

Kontrol mühendisi, amirinin talimatlarıyla, firmanın isteğine uyarırsa, yanlış taleplere karşı direnmemiş olur. Oysa yanlış isteklere karşı personel bunun yanlış olduğunu ve yerine getirilmesi halinde ortaya çıkacak olumsuzlukları; talep edene, daha üst makamlara, meslek örgütüne anlatmalı, sonuç alamazsa, gerekirse hukuki yollara başvurarak direnmelidir. Böylece meslek onuru ve haysiyetini korurken, meslek ilkelerine uygun davranır, güvenilir bir eleman olur, yetki sahiplerinin bu yetkilerini yanlış kullanmalarının önüne geçmiş olur. Bu davranış şekliyle kontrol mühendisi hem olası suça katılmamış hem de firma ve amirini yanlış davranmaktan alıkoymuş olur.

Kontrol mühendisinden beklenen etik davranış, hiçbir şekilde usulsüz olan bir işlemi yerine getirmemesi, yani firmanın hak etmediği parayı almasını engellemesidir. Mevzuata aykırı olarak firmaya yapılacak ödeme haksız rekabete yol açarken, ödeneği alınmış ancak yapılamamış bir işe, ödeme yapılmasının ortaya çıkması durumunda kontrol mühendisi için soruşturma açılacak, zararı karşılaması istenecek hatta işinden uzaklaştırılabilecektir. Her işgören kendisine verilen yetkileri iş etiğine uygun olarak kullanarak yanlış davranışları desteklememeli, meslek onurunu korumalı ve yetkiyi kullandığı firmayı da zarara uğratmamalıdır. Yanlış taleplere direnmek önemli bir etik davranış şeklidir.

ÖRNEK OLAY 3:

A ilinin B ilçesi, teknik tarım teşkilatında görev yapan C ziraat mühendisine bir gün çiftçi D meyve bahçesinde ki ağaçlardan koparttığı bir dal ile gelir. Bahçesindeki zararlı nedeniyle ağaçlarda bir görüntü bozukluğunun olduğunu ve bununda yanında getirmiş olduğu dal parçasındaki gibi gerçekleştiğini ifade eder. Teknik teşkilatın gerekli teknik yardımı yaparak bahçesinin bu zararlıdan kurtarılmasını talep eder.

Ziraat Mühendisi C dala bakarak, katalog kitaplardan da yararlanmak suretiyle çiftçi D'ye bahçesinde X zararlısının olduğunu ve Y ilacını alıp kullanmasını söyleyerek çiftçi D'yi uğurlar. Çiftçi D Ziraat Mühendisi C'nin dediklerini yapar ancak bahçedeki sorunun çözülmediğini görür ve o yıl ciddi bir verim ve kalite düşüşü yaşar. Ziraat Mühendisi C muhtemelen sorunu doğru teşhis edip doğru ilaç önerisinde bulunamamıştır.

Bu durum karşısında Ziraat Mühendisi C neler yapabilirdi.

- 1) Ziraat Mühendisi C Bitki Koruma Bölümü mezunu olmadığı halde konuyu biliyormuş gibi davranarak yanlış yönlendirme yapmıştır.
- 2) Çiftçi D'yi konu uzmanı Ziraat Mühendisi E'ye yönlendirebilirdi.
- 3) Çiftçiyi getirdiği dal parçası ile doğru teşhis konulamayacağı, dolayısıyla bahçede inceleme yapmak üzere teknik ekip talep etmesini söyleyebilirdi.

Konu , Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü mezunu ziraat mühendislerinin ilgi alanına girmektedir. Dolayısıyla bu bölüm mezunu bir ziraat mühendisinin ilgilenmesi yerinde olacaktır. Ziraat Mühendisi C çiftçiyi öncelikle eğer ilçe teknik teşkilatında varsa Bitki Koruma mezunu bir Ziraat Mühendisine yönlendirmesi gerekirdi. Bu işin kendisinin uzmanlık alanı olmadığını çiftçiye belirterek ehil bir meslektaşından yardım almasının doğru olacağını söylemesi beklenirdi. Böylece iyi bilmediği, yetkin olmadığı bir konuda çiftçiyi yanlış yönlendirmiş ve zarar görmesine yol açmış olmazdı. Çiftçiye aynı zamanda getirdiği dal parçası ile zararlının doğru belirlenemeyeceğini, işin doğrusunun uzman teknik bir heyetin bahçesinde inceleme yaparak olayı yerinde, titizlikle ve bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmelerinin doğru yaklaşım olacağı konusunda da bilgilendirip, bunu gerçekleştirmesi için yapması gerekenleri de söylemesi yerinde bir davranış olurdu. Konu uzmanınca götürülüp, yerinde incelenerek doğru

teşhis konulması, mücadelede başarılı olunması ve çiftçinin zarara uğraması engellenebilirdi.